

posebno, da so naslovi posameznih listov nekam bistveno in nujno navodilo za motivirano fantazijo, da se predalec ne zgubi od tiste osnovne črte, ki je bila umetniku važna in ki te odlomke obsežnega filma zopet poveže v celoto.

Malešev risarski način, ki je nekako absolutno risarstvo, ki pa je kljub navidezni in hoteni primitivnosti neizrečeno rafinirano in kultivirano, močno spominja na nekatere sodobne praške risarje, a je postal že tako svojski Malešu, da o kakem naslanjanju ne moremo govoriti, ampak ga moramo ponovno priznati za Maleševim stremljenjem adekvatnega. Frst.

Stanko Vurnik: **Uvod v glasbo**, I. Sistematični del. Ljubljana, »Nova založba«, 1929. — V 176 straneh obsegajoči lični knjižici je Stanko Vurnik izdal močno preurejen in deloma dopolnjen svoj Uvod v glasbo, ki je prvič izšel v našem listu leta 1928. Knjižica pa ni samo važen pojav naše glasbene literature — s te strani prepuščamo oceno drugim — ampak kot nameravan in očividni pendant k Cankarjevemu Uvodu v razumevanje likovne umetnosti obenem važen in zanimiv pojav naše splošno umetnostne literature. Sistem, ki ga je C. logično izpeljal v imenovanem Uvodu, je bil Vurniku, ki je Cankarjev učenec, izhodišče in vodilo za ta Uvod v glasbo. Izraziti ga je hotel v glasbeno spoznavne svrhe, a obenem tudi preizkusiti, če osnovna spoznanja, ki jih je fiksiral C. za vse panoge likovne umetnosti, veljajo tudi za druge stroke, posebno za glasbo. Vurnikov sistem je ta dokaz v precejšnji meri tudi prinesel, in tako je ta knjižica obenem važen pojav v naši domači znanstveni literaturi in dokaz, kako se morejo sorodne stroke s svojimi izsledki plodonosno oploditi. Poudarjam pa tudi pri Vurnikovi knjižici, kakor sem svoj čas pri Cankarjevi, da po svojem velikem konceptu in dalekosežnosti svojih izsledkov spada pred širši kakor je domači forum in bi šele tam mogla najti pravi odmev in v posameznostih tisti korektiv, ki je vsakemu velikemu konceptu neobhodno potreben. V interesu slovenske znanosti in njene propagande je, da ena kakor druga vsaj v skrajšani obliki postane dostopna svetovnemu forumu zadevnih strok.

Dočim se C. v svojem Uvodu peča samo s stilno sistematiko in njenimi osnovami, gre V. v svojem delu preko tega okvira in seznanja čitatelja predvsem z elementi, s katerimi operira glasba. Mimogrede povedano bi bil tudi za likovno stroko tak elementarni uvod kot dopolnilo Cankarjeve sistematike za široko občinstvo skrajno potreben in bi ravno Vurnikov uvod lahko to pot obratno služil za vzor.

Tako se deli Vurnikova knjiga vsebinsko, čeprav zunanje ne tako strogo, v dva dela, v elementarni uvod v glasbo in njene načine in v stilno sistematiko v ožjem zmislu. V prvem je samostojen, v drugem pa močno odvisen od Cankarja, kar pa njegovemu delu kot samostojnem pojavu ne le ne škoduje, ampak mu posel olajšuje. Po drugi strani pa je njegovo delo v III. glavnem delu (Estetska [umetnostna] vsebina glasbe) naravnost preskušnja Cankarjevega sistema na glasbenem materialu in v svojih izsledkih njegova apologija. Stopil pa je Vurnik preko Cankarja na par važnih mestih s tem, da je poskusil uporabiti in svoje izsledke nasloniti tudi na rezultate moderne psihološke estetike, kakor jo je pri nas formuliral Fr. Veber. Tako v poglavju Psihološko-estetski stroj glasbenega

učinka, dalje v poglavju Estetska, umetniška kvaliteta v glasbi in dalje deloma v vprašanju »stilne naperjenosti« v poglavju »Stil v glasbi«. Kakor se čuti, so pri tem poskusu združitev izsledkov znanosti o likovni umetnosti z izsledki psihološke estetike precejšnje težkoče, ki jih je V. dokaj spretno premostil, četudi še vseeno učinkujejo dotična mesta kot nekaka tuja telesa, s katerimi še ni končnega soglasja. Vendar ta poskus odkrito pozdravljamo, ker smo prepričani, da znanost o likovni umetnosti dela sama sebi škodo, ako se zapira pred naporji psihološke (!) estetike, posebno kolikor operira z izsledki, pridobljenimi eksperimentalnim in ne samo aprioristično spekulativnim potem in pa pred dejstvi iz ustvarjalne prakse in teorije umetniškega ustvarjanja, ki so gotovo pristna, četudi povečini ne pravilno sistematizirana in neposredno znanstveno porabna. Tako pomenja Vurnikova knjiga tudi z druge strani plod priznanja vredne kooperacije s sorodno stroko in je tako tembolj res domač znanstven proizvod.

Tvarino je V. razdelil v štiri glavne dele: 1. Formalna vsebina glasbe, kjer čitatelja seznanja s tonskim materialom in njega oblikovanjem; 2. Predmetna vsebina glasbe, kjer razpravlja o duševnih podlagah in doživetju v glasbi in njih pojavi v glasbenih formah; 3. Estetska (umetnostna) vsebina glasbe, kjer ugotavlja estetski organizem tonskih in predmetnih podlag. To poglavje je s stališča umetnostne teorije in sistematike najvažnejše in najsamostojnejše. Vurniku se posreči ugotoviti glavne tri stilske kategorije, idealizem, realizem in naturalizem, tudi v glasbi; 4. Stil v glasbi, kjer razloži tesno naslonjen na Cankarjeve osnovne misli pojem stila, stilni razvoj in stilni sistem. Končni sklep glede cilja njegovega uvoda se glasi, da se pravi razumeti glasbeno umetnino, sprejeti tonske in predmetne podlage in njih estetski učinkujoče likovno soglasje, umetnostno »lepoto« na temelju, če mogoče pristne, adekvatne, če ne pa vsaj historično objektivne stilne konstelacije, kar pomeni dojeti skladbo po njeni potencialni in aktualni kvalitetni stopnji.

Stvarno in imensko kazalo močno olajšuje porabnost knjižice.

Sistem uvoda v likovno in glasbeno umetnost, kakor sta ga izoblikovala Cankar in Vurnik, je posebno v Vurnikovi formulaciji za svoj namen resnične praktične vrednosti in s te strani zasluži polno priporočilo in pohvalo. Njegova kritika pa bi spadala, poudarjam še enkrat, pred širok strokovni forum, kjer bi edino tudi mogel najti svoj korektiv, ki je v zaprtem krogu slovenske znanosti nemogoč. Frst.

Dr. Gottfried Niemann: **Einführung in die Bildende Kunst**. Anleitung zum Betrachten von Kunstwerken. Freiburg i. Br., Herder & Co, 1928. — V osmih poglavjih uvaja Niemann čitatelja v razumevanje likovne umetnosti. V 1. poglavju se peča najprej s postankom umetnosti, poudarja njeno globoko sorodstvo z religijo (prim. v zvezi s tem zanimivo Meštrovićevo izjavo o tem, kakšna naj bo nameravana hrvaška splošna zgodovina umetnosti, v Hrvatski Reviji!), za katere služabnico jo smatra in proglašja za jezik duše v nasprotju z vsakdanjim jezikom razuma. V 2. poglavju ugotovi razliko med ustvarjajočo in rokodelsko umetnostjo, na osnovi katere v tem